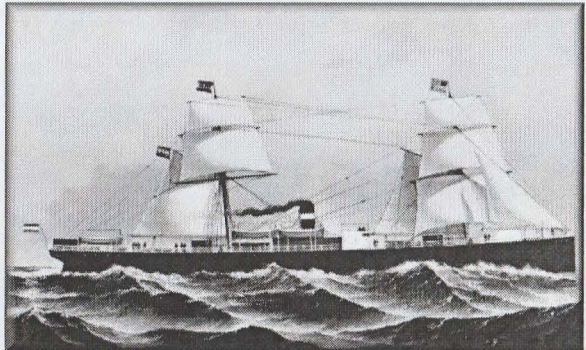

Vooruit!!! en niet terug. Emigratie in de 19e eeuw Aad Kleijweg

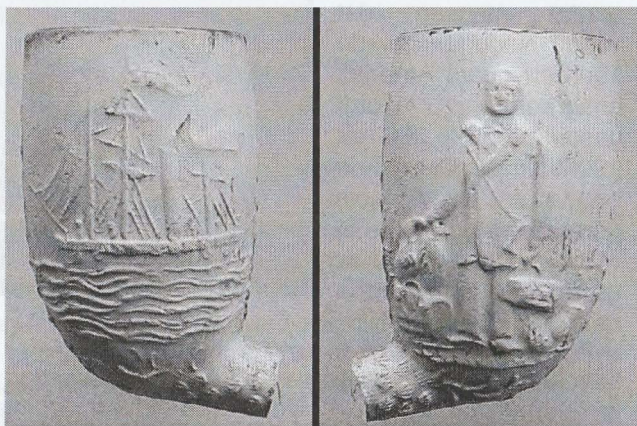
In het begin van de 19e eeuw was de economische situatie in Nederland zo slecht dat er een stroom van emigraties naar Noord Amerika op gang kwam. Aanvankelijk waren het er enkele tientallen maar later werden dat er honderden. Later in het midden van de 19e eeuw waren de conflicten in de protestante kerk een reden voor veel mensen om naar de Verenigde Staten te vertrekken. Zich daar gevestigde gemeenschappen hadden weer een grote aantrekkingskracht op de achtergeblevenen. De Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865) verminderde tijdelijk deze stroom van emigranten naar de nieuwe wereld door de economische crisis. Na deze crisis werd aan emigranten goedkoop land aangeboden, dat weer een toestroom van landverhuizers naar het beloofde land bewerkstelligde, hetgeen in 1880 tot een hoogtepunt kwam. Het aantal mensen dat vanuit Nederland in de 19e eeuw naar Amerika emigreerde wordt geschat op 75.000 tot 100.000. Dit aantal is nog maar een klein percentage in vergelijking met wat er uit de rest van Europa naar Amerika vertrok.

In vele Europese havens waren bedrijven gevestigd die de geluk zoekende landverhuizers naar de overkant brachten. In Nederland behoorde de NASM, de N.V. Nederlandsch Amerikaansche Stoomvaart Maatschappij, tot één van de belangrijkste bedrijven. Dit bedrijf werd in 1873 opgericht en had vestigingen in de havens van Rotterdam en Amsterdam. Later kreeg het bedrijf de welbekende naam Holland-Amerika Lijn. Deze maatschappij voer o.a. met SS de Rotterdam en SS de Maas. Op het affiche is te lezen dat er wekelijks vanuit Rotterdam of Amsterdam naar New York werd gevaren. Deze schepen maakten zoals we kunnen zien gebruik van stoomenergie, maar er werd ook nog gebruik gemaakt van zeilen. Het pijpenkopje hier afgebeeld is gemaakt in de tijd dat de emigratie naar Amerika een hoogtepunt heeft bereikt en refereert naar deze periode in onze geschiedenis.

Beschrijving van de pijpenkop: De pijp op afbeelding 2 heeft het model doetel. Op de linkerzijde van de ketel zien we het type stoomschip waarbij er tevens masten op staan om ook nog van zeilen gebruik te kunnen maken, zoals ook op afbeelding 1 bij de SS Rotterdam is te zien. Bekijken we de kop met een loep dan kunnen we op de reling van het schip de bestemming NEW YORK lezen. Op de rechterzijde van de ketel zien we een emigrant met zijn bagage. Bij dit exemplaar is het niet zo duidelijk leesbaar, maar op beide koffertjes staan de initialen AHV die waarschijnlijk aan de vormmaker van de mal toebehoren. We zien dat de steel een schubbetjesdecoratie heeft. In het boek De Nederlandse Kleipijp van D.H. Duco staat op bladzijde 67 een variant van deze pijp uit de productie van de pijpenmaker Arie van der Klein afgebeeld. Ook op dit exemplaar is de bestemming bekend, echter niet op de reling, maar op de kast van de rader van het schip staat N.YORK. Op de steel bij dit exemplaar staat de tekst "VOORUIT !!! EN NIET TERUG" wat voor zich spreekt. Mogelijk heeft de hier besproken pijp een soortgelijke tekst op de steel gehad.

- 1a Collectie Aad Kleijweg
- 1b Provincie Utrecht
- 2a Doetel Stoomschip met tekst NEW YORK
- 2b Emigrant Initialen AHV op de koffers
- 2c -
- 2d -
- 2e niet geglaasd
- 2f gebotterd
- 2g Geen radering rondom ketelopening
- 2h -
- 3a schubbetjes
- 3b niet geglaasd
- 3c -
- 4 ±1880
- 5 Gouda
- 6 -
- 7 -

Literatuur: Duco, D.H., 1987. De Nederlandse kleipijp; Handboek voor dateren en determineren. Leiden.